

Маргарита МАКСИМОВА
викладач кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна)

БЕЗПЕКА ДИТИНИ ЯК ОСНОВНА ДЕТЕРМІНАНТА БЕЗПЕКИ НАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Визнання дитини самостійним суб'єктом права вимагає вироблення деяких гарантій для забезпечення та захисту його як носія даного права, оскільки дитина в силу її фізичної та розумової незрілості потребує того, щоб обстановка, в якій вона розвивається як до, так і після народження, була безпечною.

Право дітей на безпеку є гарантією для реалізації засобів та умов, покликаних забезпечити безпосередній захист людського життя, різні форми соціального забезпечення, медичну допомогу, сприятливе навколишнє середовище, заборону тортур, насильства, жорстокого поводження тощо.

Право дітей на безпеку є складним за своїм змістом правом, адже його носієм виступає окремо взята дитина, необхідність забезпечення якого виникає під час створення системного режиму їхнього державно-правового захисту, тобто забезпечення спеціальних норм та інститутів: зокрема, встановлення особливих стандартів харчування, медикаментозного лікування, одягу, відпочинку; встановлення інституту ювенальної юстиції, формування особливих заходів захисту дітей від правопорушень та ін. Турбота про безпеку дітей передбачає створення для них безпечного та повноцінного життя не лише з боку батьків, а також з боку держави.

У такому контексті безпека дитини може розумітися як основна детермінанта безпеки нації, а відтак, і національної безпеки країни. Пріоритетне забезпечення безпеки дитини зумовлене реальними процесами, що відбуваються наразі в українському суспільстві та вказують на необхідність убезпечення дитини від різного роду загроз.

На сьогодні можна виділити дві групи характерних ризиків розвитку дитинства та забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови житт. Зокрема, перша пов'язана з особливостями суспільного розвитку та безпосереднім впливом на життєзабезпечення дитинства, серед яких:

- соціально-економічні (низькі доходи сімей, безробіття, інфляція, затримки виплати заробітної плати, економічна експлуатація, недостатнє фінансування соціальних програм);
- соціально-екологічні (погіршення стану довкілля, якості харчування);
- соціально-побутові (житлові умови, згортання соціальної інфраструктури дитинства та соціальних програм);
- медико-соціальні (якість та доступність медичного обслуговування, спадкові захворювання, стан профілактичної роботи з поширення девіацій);
- соціально-правові (низький рівень правової захищеності дитинства, декларативний характер правових норм).

Іншу групу ризиків становлять ті чинники, що пов'язані із ускладненням самореалізації дитинства, серед яких:

- духовно-моральні (руйнування традиційних духовних підвалів, розширення джерел травмуючої дитячу психіку інформації, розширення сфер морально-небезпечного дозвілля; криміналізація суспільства, нехтування дитинством як цінністю);
- виховно-педагогічні (звуження можливості дітей здобувати повноцінну освіту, зниження контролю з боку батьків, школи, дитячих установ за вихованням дітей, руйнування системи професійної підготовки, споживче ставлення дорослих до дітей, дефекти виховання);
- соціально-психологічні (насильство щодо дітей, конфліктні відносини в сім'ї, напружені відносини з однолітками та вчителями, девіації в сім'ї, криза інституту батьківства тощо).

Отже, до сучасних загроз безпеки дитини слід віднести фактори та умови соціального середовища, в якому він виховується, що створюють небезпеку для життєдіяльності та повноцінного розвитку дитини, у тому числі ризики, пов'язані з порушеннями її психічного та фізичного здоров'я. Відтак, безпека дитини виступає як конституційна цінність та

забезпечується системою умов та гарантій, спрямованих на недопущення, мінімізацію або виключення зазіхань на права, свободи дитини, її життя та здоров'я. У сучасних умовах забезпечення благополучного та захищеного дитинства є національним пріоритетом держави.

У загальному розумінні право дітей на безпеку можна визначити як право дітей на захист від загроз, які можуть завдати їм шкоди. До таких у міжнародному праві передбачено необхідність захисту прав дитини від таких форм загроз та посягань:

- а) довільне або незаконне втручання у здійснення її права на особисте життя, або зазіхання на честь і гідність;
- б) усі форми фізичного або психічного насильства, образи чи зловживання, відсутності турботи чи недбалого поводження, грубого поводження або експлуатації;
- в) економічна експлуатація та виконання будь-якої роботи, яка може становити небезпеку для її здоров'я або бути перешкодою в отриманні нею освіти, або завдавати шкоди її здоров'ю та фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку;
- г) незаконне споживання наркотичних засобів та психотропних речовин;
- д) усі форми сексуальної експлуатації та сексуального розбещення;
- е) нелюдські або такі, що принижують гідність види поводження чи покарання;
- ж) всі інші форми експлуатації, що завдають шкоди будь-якому аспекту добробуту дитини (ст. ст. 16, 19, 32, 34, 37 Конвенції про права дитини) [1].

Попри наявність сьогодні досить великої та розвиненої нормативної бази з питань охорони дитинства (наявність навіть спеціального Закону України «Про охорону дитинства» [2]), фактична реалізація закріплених норм зазнає серйозних труднощів. Крім цього, відсутність законодавчого визначення терміна «забезпечення безпеки дітей» спричиняє неузгодженість деяких законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, а також може ускладнити у подальшому визначення механізму функціонування інституту безпеки неповнолітніх.

Таким чином, саме через недосконалість і недостатню ефективність законодавства стосовно прав дітей забезпечення їх безпеки в цілому ускладнено. Незважаючи на численні закони, Укази Президента України, інші нормативно-правові акти, проекти та програми з дитячої проблематики, прийняті в минулі роки, кардинальних позитивних змін у бік поліпшення становища дітей в Україні не відбулося. На жаль, доводиться констатувати, що ситуація із реальним забезпеченням безпеки дітей, охороною та захистом їхніх прав як і раніше викликає обґрунтоване занепокоєння, більше того, загрожує національній безпеці української держави.

---

1. Конвенція про права дитини (20 листопада 1989 року) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року). Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-ХІІ від 27 лютого 1991 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001І. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

Інна СЕМЕНОВА

викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Дотримання принципу гендерної рівності є однією з найбільш актуальних проблем та виступає запорукою демократичної держави та невід'ємною частиною розвитку сучасного суспільства.

Особливого значення набуває дотримання принципу гендерної рівності в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. Гендерна політика держави повинна бути спрямована на забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у всіх сферах, зокрема, в